

EXPLICATIO SIGNORUM.

- \overline{ab} denotet complexum *omnium* punctorum cum punctis a, b in recta
 sitorum.
 \overline{ab} « rectæ \overline{ab} in a bifariam sectæ dimidium illud, quod punc-
 tum b complectitur.
 \overline{abc} « complexum *omnium* punctorum, quæ cum punctis a, b, c
 (non in eadem recta sitis) in eodem plano sunt.
 $ab\overline{c}$ « plani \overline{abc} per \overline{ab} bifariam secti dimidium, punctum c com-
 plectens.
 abc « portionum, in quas \overline{abc} per complexum rectarum $b\overline{a}, b\overline{c}$
 dividitur, *minorem*; sive *angulum*, cuius $b\overline{a}, b\overline{c}$ crura
 sunt.
 $abcd$ « (si d in abc sit et $\overline{ba}, \overline{cd}$ se invicem non secent) porti-
 onem ipsius abc inter $b\overline{a}, bc, c\overline{d}$ comprehensam; $bac\overline{d}$
 vero portionem plani \overline{abc} inter $\overline{ab}, \overline{cd}$ sitam.
 R « angulum rectum.
 $ab \triangleq cd$ « $cab = acd$.
 \equiv « congruens.*
 $x \rightsquigarrow a$ « x tendere ad limitem a .
 $\bigcirc r$ « peripheriam circuli radii r .
 $\odot r$ « aream circuli radii r .

* Sit fas, signo hocce, quo summus Geometra GAUSS *numeros congruos* insignivit, congruentiam geometricam quoque denotare: nulla ambiguitate exinde metuenda.

§. 1.

Si rectam $a\bar{m}$ non secet plani eiusdem recta $b\bar{n}$, at secet quævis $b\bar{p}$ Fig. 1.
(in abn): designetur hoc per

$$bn \parallel am.$$

Dari talem $b\bar{n}$, et quidem *unicam*, e quovis puncto b (extra \bar{am}),
atque

$$bam + abn \text{ non } > 2R$$

esse patet; nam bc circa b mota, donec

$$bam + abc = 2R$$

fiat, $b\bar{c}$ aliquando *primo* non secat $a\bar{m}$, estque tunc $bc \parallel am$.

Nec non patet esse $bn \parallel em$, ubivis sit e in \bar{am} (supponendo in omnibus talibus casibus esse $am > ae$).

Et si, puncto c in $a\bar{m}$ abeunte in infinitum, semper sit $cd = cb$: erit semper

$$cdb = (cbd < nbc);$$

ast $nbc \curvearrowright 0$; adeoque et $adb \curvearrowright 0$.

§. 2.

Si $bn \parallel am$; *est quoque* $cn \parallel am$.

Fig. 2.

Nam sit d ubicunque in $macn$. Si c in $b\bar{n}$ sit; $b\bar{d}$ secat $a\bar{m}$ (propter $bn \parallel am$), adeoque et $c\bar{d}$ secat $a\bar{m}$; si vero c in $b\bar{p}$ fuerit; sit $bq \parallel cd$: cadit $b\bar{q}$ in abn (§. 1.) secatque $a\bar{m}$, adeoque et $c\bar{d}$ secat $a\bar{m}$. Quævis $c\bar{d}$ igitur (in acn) secat in utroque casu $a\bar{m}$ absque eo, ut $c\bar{n}$ ipsam $a\bar{m}$ secet. Est ergo semper $cn \parallel am$.

§. 3.

Fig. 2. *Si tam br quam cs sit $\parallel am$, et c non sit in \overline{br} ; tum br , $c\overline{s}$ se invicem haud secant.*

Si enim br , $c\overline{s}$ punctum d commune haberent; (per §. 2.) essent dr et ds simul $\parallel am$, caderetque (§. 1.) $d\overline{s}$ in $d\overline{r}$ et c in \overline{br} (contra hyp.).

§. 4.

Fig. 3. *Si $man > mab$; pro quovis puncto b ipsius $a\overline{b}$ datur tale c in $a\overline{m}$, ut sit $bcm = nam$.*

Nam datur (per §. 1.) $b\overline{dm} > nam$, adeoque $m\overline{dp} = man$, caditque b in $na\overline{dp}$. Si igitur nam iuxta am feratur, usquequo $a\overline{n}$ in $d\overline{p}$ veniat; aliquando $a\overline{n}$ per b transiisse, et aliquod $bcm = nam$ esse oportet.

§. 5.

Fig. 1. *Si $bn \parallel am$, datur tale punctum f in $a\overline{m}$, ut sit $fm \simeq bn$.*

Nam (per §. 1.) datur $bcm > cbn$; et si $ce = cb$, adeoque $ec \simeq bc$; patet esse $bem < ebn$. Feratur p per ec , angulo bpm semper u , et angulo pbn semper v dicto; patet u esse prius ei simultaneo v minus, posterius vero esse maius. Crescit vero u a bem usque bcm continuo; cum (per §. 4.) nullus angulus $> bem$ et $< bcm$ detur, cui u aliquando = non fiat; pariter decrescit v ab ebn usque cbn continuo: datur itaque in ec tale f , ut $bfm = fbn$ sit.

§. 6.

Si $bn \parallel am$, atque ubivis sit e in $a\overline{m}$ et g in \overline{bn} : tum $gn \parallel em$ et $em \parallel gn$.

Nam (per §. 1.) est $bn \parallel em$, et hinc (per §. 2.) $gn \parallel em$.

Si porro $fm \simeq bn$ (§. 5.); tum $m\overline{fbn} \simeq n\overline{bfm}$, adeoque (cum $bn \parallel fm$ sit) etiam $fm \parallel bn$, et (per præc.) $em \parallel gn$.

§. 7.

Si tam bn quam cp sit $\parallel am$, et c non sit in \overline{bn} : est etiam $bn \parallel cp$. Fig. 4.

Nam $b\bar{n}$, $c\bar{p}$ se invicem non secant (§. 3.); sunt vero am , bn , cp aut in plano, aut non; atque in casu primo am aut in $bncp$ est, aut non.

Si am , bn , cp in plano sint, et am in $bncp$ cadat; tum quævis $b\bar{q}$ (in nbc) secat \overline{am} in aliquo puncto d (quia $bn \parallel am$); porro cum $dm \parallel cp$ sit (§. 6.), patet $d\bar{q}$ secare $c\bar{p}$, adeoque esse $bn \parallel cp$.

Si vero bn , cp in eadem plaga ipsius am sint; tum aliqua earum ex. gr. cp intra duas reliquas \overline{bn} , \overline{am} cadit; quævis $b\bar{q}$ (in nba) autem secat \overline{am} , adeoque et ipsam $c\bar{p}$. Est itaque $bn \parallel cp$.

Si mab , mac *angulum* efficiant: tum cbn cum abn nonnisi $b\bar{n}$, $a\bar{m}$ vero (in abn) cum $b\bar{n}$, adeoque nbc quoque cum $a\bar{m}$, nihil commune habent. Per quamvis $b\bar{d}$ (in nba) autem positum $bc\bar{d}$ secat $a\bar{m}$, quia (propter $bn \parallel am$) $b\bar{d}$ secat $a\bar{m}$. Moto itaque $bc\bar{d}$ circa bc , donec ipsam $a\bar{m}$ *prima vice* deserat, postremo cadet $bc\bar{d}$ in $bc\bar{n}$. Eadem ratione cadet idem in $bc\bar{p}$; cadit igitur bn in bcp . Porro si $br \parallel cp$; tum (quia etiam $am \parallel cp$) pari ratione cadit br in bam ; nec non (propter $br \parallel cp$) in bcp . Itaque $b\bar{r}$ ipsis mab , pcb commune, nempe ipsum $b\bar{n}$ est, atque hinc $bn \parallel cp$.

Si igitur $cp \parallel am$, et b extra \overline{cam} sit: tum sectio ipsorum bam , bcp , nempe $b\bar{n}$ est \parallel tam ad am , quam ad cp .*

§. 8.

*Si $bn \parallel$ et $\simeq cp$ (vel brevius $bn \parallel \simeq cp$), atque am (in $nbcp$) *rectam* bc *perpendiculariter* bisecet; tum $bn \parallel am$.* Fig. 5.

Si enim $b\bar{n}$ secaret $a\bar{m}$, etiam $c\bar{p}$ secaret $a\bar{m}$ in eodem puncto (cum $mabn \equiv macp$), quod et ipsis $b\bar{n}$, $c\bar{p}$ commune esset, quamvis $bn \parallel cp$ sit. Quævis $b\bar{q}$ (in cbn) vero secat $c\bar{p}$; adeoque secat $b\bar{q}$ etiam $a\bar{m}$. Consequenter $bn \parallel am$.

* Casu tertio *praemisso* duo priores, adinstar casus secundi §. 10. brevius ac elegantius simul absolvi possunt. (Ed. I. Tom. I. Errata Appendicis).

§. 9.

Fig. 6. *Si* $bn \parallel am$, $map \perp mah$, *atque* *angulus*, *quem* nbd *cum* nba (in ea plaga ipsius $mabn$, ubi map est) *facit*, *sit* $< R$: *tum* map *et* nbd *se invicem secant*.

Nam sit

$$bam = R, \text{ ac } \perp bn$$

(sive in b cadat c , sive non), et

$$ce \perp bn \text{ (in } nbd\text{)};$$

erit (per hyp.) $ace < R$, et $af \perp ce$ in ace cadet. Sit $a\tilde{p}$ sectio (punctum a commune habentium) $ab\tilde{f}$ et $am\tilde{p}$; erit

$$bap = bam = R$$

(cum sit $bam \perp map$). Si denique $ab\tilde{f}$ in $ab\tilde{m}$ ponatur (a et b manentibus); cadet $a\tilde{p}$ in $a\tilde{m}$; atque cum

$$ac \perp bn \text{ et } af < ac$$

sit, patet af *intra* $b\tilde{m}$ terminari, adeoque bf in abn cadere. Secat autem $b\tilde{f}$ ipsam $a\tilde{p}$ in *hoc* situ (quia $bn \parallel am$), adeoque etiam in situ *primo* $a\tilde{p}$ et $b\tilde{f}$ se invicem secant; estque punctum sectionis ipsis map et nbd commune: secant itaque map et nbd se invicem.

Facile exhinc sequitur map et nbd se mutuo secare, si summa interiorum, quos cum $mabn$ efficiunt, $< 2R$ sit.

§. 10.

Fig. 7. *Si* *tam* bn *quam* cp *sit* $\parallel \simeq am$; *est* *etiam* $bn \parallel \simeq cp$.

Nam mab et mac aut *angulum* efficiunt, aut in plano sunt.

Si prius; bisecet \overline{qdf} rectam ab perpendiculariter; erit $dq \perp ab$, adeoque $dq \parallel am$ (§. 8.); pariter si \overline{ers} bisecet rectam ac perpendiculariter, est $er \parallel am$; unde $dq \parallel er$ (§. 7.). Facile hinc (per §. 9.) consequitur, \overline{qdf}

et $\overline{er\bar{s}}$ se mutuo secare, et sectionem $\overline{f\bar{s}}$ esse $\parallel \delta q$ (§. 7.), atque (propter $bn \parallel \delta q$) esse etiam

$$\overline{f\bar{s}} \parallel bn.$$

Est porro (pro quovis puncto ipsius $\overline{f\bar{s}}$)

$$fb = fa = fc,$$

caditque $\overline{f\bar{s}}$ in planum $\overline{tg\bar{f}}$, rectam bc perpendiculariter bisecans. Est vero (per §. 7.) (cum sit $\overline{f\bar{s}} \parallel bn$) etiam

$$gt \parallel bn.$$

Pari modo demonstratur $gt \parallel cp$ esse. Interim gt bisecat rectam bc perpendiculariter; adeoque $tgbn = tgcp$ (§. 1.) et

$$bn \parallel \simeq cp.$$

Si bn , am , cp in plano sint; sit (*extra* hoc planum cadens) $\overline{f\bar{s}} \parallel \simeq am$; tum (per præc.) $\overline{f\bar{s}} \parallel \simeq$ tam ad bn quam ad cp , adeoque et $bn \parallel \simeq cp$.

§. 11.

Complexus puncti a , atque *omnium* punctorum, quorum quodvis b tale est, ut si $bn \parallel am$ sit, sit etiam $bn \simeq am$; dicatur F : sectio vero ipsius F cum quovis plano rectam am complectente nominetur L .

In quavis recta, quæ $\parallel am$ est, F gaudet puncto, et nonnisi uno; atque patet L per am dividi in duas partes congruentes; dicatur am *axis* ipsius L ; patet etiam, in quovis plano rectam am complectente, pro *axe* am unicum L dari. Quodvis eiusmodi L , dicatur L *ipsius* am (in plano, de quo agitur, intelligendo). Patet per L circa am revolutum, F describi, cuius am *axis* vocetur, et vicissim F *axi* am *attribuatur*.

§. 12.

Si b ubivis in L ipsius am fuerit, et bn $\parallel \simeq$ am (§. 11.); tum L ipsius am et L ipsius bn coincidunt.

Nam dicatur L ipsius $b\bar{n}$ distinctionis ergo l ; sitque c ubivis in l , et $cp \parallel \simeq bn$ (§. 11.); erit (cum et $bn \parallel \simeq am$ sit) $cp \parallel \simeq am$ (§. 10.), adeoque c etiam in L cadet. Et si c ubivis in L sit, et $cp \parallel \simeq am$; tum $cp \parallel \simeq bn$ (§. 10.); caditque c etiam in l (§. 11.). Itaque L et l sunt eadem; ac quævis $b\bar{n}$ est etiam axis ipsius L , et inter omnes axes ipsius L , \simeq est.

Idem de F eodem modo patet.

§. 13.

Fig. 8. Si $bn \parallel am$, $cp \parallel dq$, et $bam + abn = 2R$ sit; tum etiam $dcp + cdq = 2R$.
Sit enim $ea = eb$ et $efm = dcp$ (§. 4.); erit (cum

$$\text{sit) } \quad bam + abn = 2R = abn + abg$$

$$ebg = eaf;$$

adeoque si etiam $bg = af$ sit,

$$\triangle ebg \equiv \triangle eaf, \quad beg = aef,$$

cadetque g in $f\bar{e}$. Est porro $gfm + fgn = 2R$ (quia $egb = efa$). Est etiam $gn \parallel fm$ (§. 6.); itaque si $mfrs = pcda$, tum $rs \parallel gn$ (§. 7.), et r in vel extra fg cadit (si cd non $= fg$, ubi res iam patet).

I. In casu primo est frs non $> (2R - rfm = fgn)$, quia $rs \parallel fm$; ast cum $rs \parallel gn$ sit, est etiam frs non $< fgn$; adeoque $frs = fgn$, et

$$rfm + frs = gfm + fgn = 2R.$$

Itaque et $dcp + cdq = 2R$.

II. Si r extra fg cadat; tunc $ngr = mfr$, sitque $mfgn = ngbl = lhfo$ et ita porro, usquequo $ff =$ vel prima vice $> fr$ fiat. Est heic $fo \parallel hl \parallel fm$ (§. 7.). Si f in r cadat; tum fo in rs cadit (§. 1.); adeoque

$$rfm + frs = ffm + ffo = ffm + fgn = 2R;$$

si vero r in hf cadat, tum (per I.) est

$$rhl + hrs = 2R = rfm + frs = dcp + cdq.$$

§. 14.

Si $bn \parallel am$, $cp \parallel dq$, et $bam + abn < 2R$ sit; tum etiam $dcp + cdq < 2R$.

Si enim $dcp + cdq$ non esset $<$, adeoque (per §. 1.) esset $= 2R$; tum (per §. 13.) etiam $bam + abn = 2R$ esset (contra hyp.).

§. 15.

Perpensis §§. 13. et 14. *Systema Geometriae hypotesi veritatis Axiomatis Euclidei XI. insistens dicatur Σ ; et hypotesi contrariae superstructum sit S . Omnia, quae expresse non dicentur, in Σ vel in S esse; absolute enuntiari, i. e. illa, sive Σ sive S reipsa sit, vera asseri intelligatur.*

§. 16.

Si am sit axis alicuius L ; tum L in Σ recta $\perp am$ est.

Fig. 5.

Nam sit e quovis puncto b ipsius L axis bn ; erit in Σ

$$bam + abn = 2bam = 2R,$$

adeoque $bam = R$. Et si c quodvis punctum in \overline{ab} sit, atque $cp \parallel am$; est (per §. 13.) $cp \simeq am$, adeoque c in L (§. 11.).

In S vero nulla 3 puncta a, b, c ipsius L vel F in recta sunt.

Nam aliquis axium am, bn, cp (ex. gr. am) intra duos reliquos cadit; et tunc (per §. 14.) tam bam quam $cam < R$.

§. 17.

L est etiam in S linea, et F superficies.

Fig. 7.

Nam (per §. 11.) quodvis planum ad axem am (per punctum aliquod ipsius F) perpendicularare secat ipsum F in peripheria circuli, cuius planum (per §. 14.) ad nullum alium axem $bñ$ perpendicularare est. Revolvatur F circa bn ; manebit (per §. 12.) quodvis punctum ipsius F in F , et sectio ipsius F cum plano ad $bñ$ non perpendicularari describet super-

ficiem: atqui F (per §. 12.), quæcunque puncta a , b fuerint in eo, ita sibi congruere poterit, ut a in b cadat; est igitur F superficies uniformis.

Patet hinc (per §§. 11. et 12.) L esse lineam uniformem.*

§. 18.

Fig. 7. Cuiusvis plani, per punctum a ipsius F ad axem am oblique positi, sectio cum F in S peripheria circuli est.

Nam sint a , b , c 3 puncta huius sectionis, et bn , cp axes; facient $ambn$, $amcp$ angulum; nam secus planum (ex §. 16.) per a , b , c determinatum ipsam am complecteretur (contra hyp.). Plana igitur, rectas ab , ac perpendiculariter bisecantia se mutuo secant (§. 10.) in aliquo axe $f\bar{s}$ (ipsius F), atque $fb = fa = fc$. Sit $ah \perp f\bar{s}$, et revolvatur fah circa $f\bar{s}$; describet a peripheriam radii ha , per b et c euntem, et simul in F et \overline{abc} sitam; nec F et \overline{abc} præter $\circ ha$ quidquam commune habent (§. 16.).

Patet etiam extremitate portionis fa lineæ L (tanquam radio) in F circa f mota ipsam $\circ ha$ describi.

§. 19.

Fig. 5. Perpendicularis bt ad axem bn ipsius L (in planum ipsius L cadens) est in S tangens ipsius L .

Nam L in $b\bar{t}$ præter b nullo puncto gaudet (§. 14.), si vero bq in tbn cadat, tum centrum sectionis plani per bq ad tbn perpendicularis cum F ipsius $b\bar{n}$ (§. 18.) manifesto in $b\bar{q}$ locatur, et si bq diameter sit, patet $b\bar{q}$ lineam L ipsius $b\bar{n}$ in q secare.

§. 20.

Per quævis duo puncta in F linea L determinatur (§§. 11. et 18.); atque (cum ex §§. 16. et 19. L perpendicularis ad omnes suos axes sit)

* Demonstrationem ad S restringere haud necesse est; quum facile ita proponatur, ut absolute (pro S et Σ) valeat. (Ed. I. Tom. I. Errata Appendicis).

quivis angulus L lineus in F angulo planorum ad F per crura perpendicularium aequalis est.

§. 21.

Duae lineae L formae $a\bar{p}$, $b\bar{d}$ in eodem F , cum tertia L formi ab summam internorum $< 2R$ efficientes, se mutuo secant (per $a\bar{p}$ in F intelligendo L per a , p ductum, per $a\bar{p}$ vero dimidium illud eius ex a incipiens, in quod p cadit). Fig. 6.

Nam si am , bn axes ipsius F sint; tum $am\bar{p}$, $bn\bar{d}$ secant se invicem (§. 9.); atque F secat eorundem sectionem (per §§. 7. et 11.); adeoque et $a\bar{p}$, $b\bar{d}$ se mutuo secant.

Patet exhinc Axioma XI. et omnia, quæ in Geometria Trigonometriaque (plana) asseruntur, absolute constare in F , rectarum vices lineis L subeuntibus: idcirco functiones trigonometricæ abhinc eodem sensu accipientur, quo in Σ veniunt; et periphæria circuli, cuius radius L formis $= r$ in F , est $= 2\pi r$, et pariter $\odot r$ (in F) $= \pi r^2$ (per π intelligendo $\frac{1}{2} \odot 1$ in F , sive notum 3.1415926 . . .).

§. 22.

Si $a\bar{b}$ fuerit L ipsius $a\bar{m}$, et c in $a\bar{m}$; atque angulus cab (e recta $a\bar{m}$ et L formi linea $a\bar{b}$ compositus) feratur prius iuxta $a\bar{b}$, tum iuxta $b\bar{a}$ semper porro in infinitum: erit via $c\bar{d}$ ipsius c linea L ipsius $c\bar{m}$. Fig. 9.

Nam (posteriore l dicta) sit punctum quodvis d in $c\bar{d}$, $dn \parallel cm$, et b punctum ipsius L in \bar{dn} cadens; erit $bn \triangleq am$, et $ac = bd$, adeoque $dn \triangleq cm$, consequ. d in l . Si vero d in l et $dn \parallel cm$, atque b punctum ipsius L ipsi \bar{dn} commune sit; erit $am \triangleq bn$ et $cm \triangleq dn$, unde manifesto $bd = ac$, cadetque d in viam puncti c , et sunt l et $c\bar{d}$ eadem. Designetur tale l per $l \parallel L$.

§. 23.

Si linea L formis $cd\bar{f} \parallel abe$ (§. 22.), et $ab = be$, atque $a\bar{m}$, $b\bar{n}$, $e\bar{p}$ sint axes; erit manifesto $cd = df$; et si quælibet 3 puncta a , b , e fuerint ipsius Fig. 9.

\overline{ab} , ac $ab = n \cdot cd$: erit quoque $ae = n \cdot cf$; adeoque (manifesto etiam pro ab , ae , dc incommensurabilibus)

$$ab : cd = ae : cf,$$

estque $ab : cd$ ab ab *independens* et per ac *prorsus determinatum*. Denotetur quotus iste, nempe $ab : cd$ litera maiore eiusdem nominis (puta per X), quo ac litera minuscula (ex. gr. x) insignitur.

§. 24.

Quaecunque x et y fuerint; est $Y = X^{\frac{y}{x}}$ (§. 23.).

Nam aut erit alterum (ipsorum x , y) multipulum alterius (ex. gr. y ipsius x), aut non.

Si $y = nx$; sit $x = ac = cg = gh$ \mathcal{E} , usquequo $ah = y$ fiat; sit porro $cd \parallel gf \parallel hl$; erit (§. 23.)

$$X = ab : cd = cd : gf = gf : hl;$$

adeoque

$$\frac{ab}{hl} = \left(\frac{ab}{cd}\right)^n,$$

sive

$$Y = X^n = X^{\frac{y}{x}}.$$

Si x , y multipla ipsius i sint, puta

$$x = mi \quad \text{et} \quad y = ni;$$

est (per præc.)

$$X = I^m, \quad Y = I^n,$$

consequ.

$$Y = X^{\frac{n}{m}} = X^{\frac{y}{x}}.$$

Idem ad casum incommensurabilitatis ipsorum x , y facile extenditur. Si vero fuerit $q = y - x$; erit manifesto $Q = Y : X$.

Nec non manifestum est, in Σ pro quovis x esse $X = 1$, in S vero $X > 1$ esse, atque pro *quibusvis* ab , abe dari tale $cdf \parallel abe$, ut sit $cdf = ab$,

unde $\text{ambn} \equiv \text{amep}$ erit, etsi hoc illius qualevis multipulum sit; quod singulare quidem est, sed absurditatem ipsius S evidenter non probat.

§. 25.

In quovis rectilineo triangulo sunt peripheriae radiorum lateribus aequalium, uti sinus angulorum oppositorum. Fig. 10.

Sit enim $\text{abc} = R$, et $\text{am} \perp \text{bac}$, atque sint bn , $\text{cp} \parallel \text{am}$; erit $\text{cab} \perp \text{ambn}$, adeoque (cum $\text{cb} \perp \text{ba}$ sit) $\text{cb} \perp \text{ambn}$, consequ. $\text{cpbn} \perp \text{ambn}$. Secet F ipsius cp rectas $\overline{\text{bn}}$, $\overline{\text{am}}$ (respective) in d , e , et fascias cpbn , cpam , bnam in lineis L formibus cd , ce , de ; erit (§. 20.) $\text{cde} = \text{angulo ipsorum } \text{ndc}$, nde , adeoque $= R$; atque pari ratione est $\text{ced} = \text{cab}$.

Est autem (per §. 21.) in L lineo triangulo ced (heic radio semper $= 1$ posito)

$$\text{ec} : \text{dc} = 1 : \sin. \text{dec} = 1 : \sin. \text{cab}.$$

Est quoque (per §. 21.)

$$\begin{aligned} \text{ec} : \text{dc} &= \circ \text{ec} : \circ \text{dc} \text{ (in } F) \\ &= \circ \text{ac} : \circ \text{bc} \text{ (§. 18.);} \end{aligned}$$

adeoque est etiam

$$\circ \text{ac} : \circ \text{bc} = 1 : \sin. \text{cab};$$

unde assertum pro quovis triangulo liquet.

§. 26.

In quovis sphaerico triangulo sunt sinus laterum, uti sinus angulorum iisdem oppositorum. Fig. 11.

Nam sit $\text{abc} = R$, et ced perpendiculare ad sphaerae radium oa ; erit $\text{ced} \perp \text{aob}$, et (cum etiam $\text{hoc} \perp \text{boa}$ sit) $\text{cd} \perp \text{ob}$. In triangulis ceo , cdo vero est (per §. 25.)

$$\begin{aligned} \circ \text{ec} : \circ \text{oc} : \circ \text{dc} &= \sin. \text{coe} : 1 : \sin. \text{cod} \\ &= \sin. \text{ac} : 1 : \sin. \text{bc}; \end{aligned}$$

interim (§. 25.) etiam

itaque $\circ ec : \circ dc = \sin. cde : \sin. ced ;$
 $\sin. ac : \sin. bc = \sin. cde : \sin. ced ;$
 est vero $cde = R = cba$, atque $ced = cab$. Consequenter
 $\sin. ac : \sin. bc = 1 : \sin. a$.

E quo promanans Trigonometria sphaerica ab Axiomate XI. independenter stabilita est.

§. 27.

fig. 12. Si ac, bd sint $\perp ab$, et feratur cab iuxta \overline{ab} ; erit (via puncti c dicta heic cd)

$$cd : ab = \sin. u : \sin. v.$$

Nam sit $de \perp ca$; est in triangulis ade, adb (per §. 25.)

$$\circ ed : \circ ad : \circ ab = \sin. u : 1 : \sin. v.$$

Revoluto $bacd$ circa ac , describetur $\circ ab$ per b , $\circ ed$ per d ; et via dictæ cd denotetur heic per $\odot cd$. Sit porro polygonum quodvis $bfg \dots$ ipsi $\odot ab$ inscriptum; nascetur per plana ex omnibus lateribus $bf, fg \&$, ad $\odot ab$ perpendicularia, in $\odot cd$ quoque figura polygonalis totidem laterum; et demonstrari (ad instar §. 23.) potest, esse

$$cd : ab = dh : bf = hf : fg = \dots,$$

adeoque

$$dh + hf + \dots : bf + fg + \dots = cd : ab$$

Quovis laterum bf, fg, \dots ad limitem \circ tendente, manifesto

$$bf + fg + \dots \rightsquigarrow \circ ab \quad \text{et} \quad dh + hf + \dots \rightsquigarrow \circ ed.$$

Itaque etiam

$$\circ ed : \circ ab = cd : ab.$$

Erat vero

$$\circ ed : \circ ab = \sin. u : \sin. v.$$

Consequ.

$$cd : ab = \sin. u : \sin. v.$$

Remoto ac a bd in infinitum, manet

$$cd : ab$$

adeoque etiam

$$\sin. u : \sin. v$$

constans; u vero $\sphericalangle R$ (§. 1.), et si $dm \parallel bn$ sit, $v \sphericalangle z$; unde fit

$$cd : ab = 1 : \sin. z.$$

Via dicta cd denotabitur per $cd \parallel ab$.

§. 28.

Si $bn \parallel am$, et c in am , atque $ac = x$ sit: erit X (§. 23.)

Fig. 13.

$$= \sin. u : \sin. v.$$

Nam si cd et ae sint $\perp bn$ et $bf \perp am$; erit (ad instar §. 27.)

$$\circ bf : \circ cd = \sin. u : \sin. v.$$

Est autem evidenter $bf = ae$: quamobrem

$$\circ ea : \circ dc = \sin. u : \sin. v.$$

In superficiebus vero F formibus ipsorum am et cm (ipsum $ambn$ in ab et cg secantibus) est (per §. 21.)

$$\circ ea : \circ dc = ab : cg = X.$$

Est itaque etiam

$$X = \sin. u : \sin. v.$$

§. 29.

Si $bam = R$, $ab = y$, et $bn \parallel am$ sit; erit in S

Fig. 14.

$$Y = \cot. \frac{1}{2} u.$$

Nam si fuerit $ab=ac$, et $cp \parallel am$ (adeoque $bn \parallel \simeq cp$), atque $pcd=qcd$; datur (§. 19.) $ds \perp c\tilde{d}$, ut $ds \parallel cp$, adeoque (§. 1.) $dt \parallel cq$ sit. Si porro $be \perp d\tilde{s}$; erit (§. 7.) $ds \parallel bn$, adeoque (§. 6.) $bn \parallel es$, et (cum $dt \parallel cq$ sit) $bq \parallel et$; consequ. (§. 1.) $ebn=ebq$.

Repræsententur, bcf ex L ipsius bn , et fg , dh , cf et el ex L formibus lineis ipsorum ft , dt , cq et et ; erit evidenter (§. 22.)

itaque $hg = df = df = hc$;
 Pariter patet $cg = 2ch = 2v$.
 esse. Est vero $bg = 2bl = 2z$
 quapropter $bc = bg - cg$;
 adeoque (§. 24.) $y = z - v$,
 Est demum (§. 28.) $Y = Z : V$.

consequ. $Z = 1 : \sin. \frac{1}{2} u$ et $V = 1 : \sin. \left(R - \frac{1}{2} u \right)$,

$$Y = \cot. \frac{1}{2} u.$$

§. 30.

Fig. 15. Verumtamen facile (ex §. 25.) patet, resolutionem problematis *Trigonometriae planae* in S , peripheriæ per radium expressæ indigere; hoc vero rectificatione ipsius L obtineri potest.

Sint ab , cm , $c'm' \perp a\tilde{c}$, atque b ubivis in $a\tilde{b}$; erit (§. 25.)

et $\sin. u : \sin. v = \circ p : \circ y$
 adeoque $\sin. u' : \sin. v' = \circ p : \circ y'$;
 $\frac{\sin. u}{\sin. v} \circ = \frac{\sin. u'}{\sin. v'} \circ y'$.

Est vero (per §. 27.)

$$\sin. v : \sin. v' = \cos. u : \cos. u';$$

consequ.

$$\frac{\sin. u}{\cos. u} \circ y = \frac{\sin. u'}{\cos. u'} \circ y',$$

seu

$$\circ y : \circ y' = \text{tang. } u' : \text{tang. } u = \text{tang. } w : \text{tang. } w'.$$

Sint porro $cn \parallel ab$, $c'n' \parallel ab$ et cd , $c'd'$ lineæ L formes ad \overline{ab} perpendiculares; erit (§. 21.) etiam

$$\circ y : \circ y' = r : r',$$

adeoque

$$r : r' = \text{tang. } w : \text{tang. } w'.$$

Crescat iam p ab a incipiendo in infinitum; tum $w \rightsquigarrow z$ et $w' \rightsquigarrow z'$; quapropter etiam

$$r : r' = \text{tang. } z : \text{tang. } z'.$$

Constans $r : \text{tang. } z$ (ab r *independens*) dicatur i ; dum $y \rightsquigarrow 0$, est

$$\left(\frac{r}{y} = \frac{i \text{ tang. } z}{y} \right) \rightsquigarrow 1,$$

adeoque

$$\frac{y}{\text{tang. } z} \rightsquigarrow i.$$

Ex §. 29. fit

$$\text{tang. } z = \frac{1}{2} (Y - Y^{-1});$$

itaque

$$\frac{2y}{Y - Y^{-1}} \rightsquigarrow i,$$

seu (§. 24.)

$$\frac{2y I^{\frac{y}{i}}}{I^{\frac{2y}{i}} - 1} \rightsquigarrow i.$$

Notum autem est, expressionis istius (dum $y \rightsquigarrow 0$) limitem esse $\frac{i}{\log. \text{nat. } I}$; est ergo

$$\frac{i}{\log. \text{nat. } I} = i \quad \text{et} \quad I = e = 2.7182818 \dots,$$

quæ quantitas insignis hic quoque elucet. Si nempe abhinc i illam rectam denotet, cuius $I = e$ sit, erit $r = i \text{ tang. } z$. Erat autem (§. 21.) $\bigcirc y = 2\pi r$; est igitur

$$\begin{aligned} \bigcirc y &= 2\pi i \text{ tang. } z = \pi i (Y - Y^{-1}) = \\ &= \pi i (e^{\frac{y}{i}} - e^{-\frac{y}{i}}) = \frac{\pi y}{\log. \text{ nat. } Y} (Y - Y^{-1}) \end{aligned}$$

(per §. 24.).

§. 31.

Fig. 16.

Ad resolutionem omnium triangulorum rectangulorum rectilineorum trigonometricam (e qua omnium triangulorum resolutio in promptu est) in S 3 æquationes sufficiunt: nempe (a, b cathetos, c hypotenusam, et α, β angulos cathetis oppositos denotantibus) æquatio relationem exprimens *primo* inter a, c, α , *secundo* inter a, α, β , *tertio* inter a, b, c ; nimirum ex his *reliquae* 3 per eliminationem prodeunt.

I. Ex §§. 25. et 30. est

$$1 : \sin. \alpha = (C - C^{-1}) : (A - A^{-1}) = (e^{\frac{c}{i}} - e^{-\frac{c}{i}}) : (e^{\frac{a}{i}} - e^{-\frac{a}{i}});$$

(æquatio pro α, c, a).

II. Ex §. 27. sequitur (si $\beta m \parallel \gamma n$ sit)

$$\cos. \alpha : \sin. \beta = 1 : \sin. u;$$

ex §. 29. autem fit

$$1 : \sin. u = \frac{1}{2} (A + A^{-1});$$

itaque

$$\cos. \alpha : \sin. \beta = \frac{1}{2} (A + A^{-1}) = \frac{1}{2} (e^{\frac{a}{i}} + e^{-\frac{a}{i}});$$

(æquatio pro α, β, a).

III. Si $\alpha\alpha' \perp \beta\alpha\gamma$, atque $\beta\beta'$ et $\gamma\gamma'$ fuerint $\parallel \alpha\alpha'$, (§. 27.), atque $\beta'\alpha'\gamma' \perp \alpha\alpha'$; erit manifesto (uti in §. 27.)

$$\frac{\beta\beta'}{\gamma\gamma'} = \frac{1}{\sin. u} = \frac{1}{2} (A + A^{-1}),$$

$$\frac{\gamma\gamma'}{\alpha\alpha'} = \frac{1}{2} (B + B^{-1}),$$

ac

$$\frac{\beta\beta'}{\alpha\alpha'} = \frac{1}{2}(C + C^{-1});$$

consequ.

$$\frac{1}{2}(C + C^{-1}) = \frac{1}{2}(A + A^{-1}) \frac{1}{2}(B + B^{-1}),$$

sive

$$e^{\frac{c}{i}} + e^{-\frac{c}{i}} = \frac{1}{2} \left(e^{\frac{a}{i}} + e^{-\frac{a}{i}} \right) \left(e^{\frac{b}{i}} + e^{-\frac{b}{i}} \right);$$

(æquatio pro a, b, c).Si $\gamma\alpha\delta = R$, et $\beta\delta \perp \alpha\delta$ sit; erit

$$\circ c : \circ a = 1 : \sin. \alpha,$$

et

$$\circ c : \circ (d = \beta\delta) = 1 : \cos. \alpha,$$

adeoque ($\circ x^2$ pro quovis x factum $\circ x$. $\circ x$ denotante) manifesto

$$\circ a^2 + \circ d^2 = \circ c^2.$$

Est vero (per §. 27. et II.)

$$\circ d = \circ b \cdot \frac{1}{2}(A + A^{-1}),$$

consequ.

$$\left(e^{\frac{c}{i}} - e^{-\frac{c}{i}} \right)^2 = \frac{1}{4} \left(e^{\frac{a}{i}} + e^{-\frac{a}{i}} \right)^2 \left(e^{\frac{b}{i}} - e^{-\frac{b}{i}} \right)^2 + \left(e^{\frac{a}{i}} - e^{-\frac{a}{i}} \right)^2;$$

alia æquatio pro a, b, c (cuius membrum secundum facile ad formam symmetricam seu invariabilem reducitur).

Denique ex

$$\frac{\cos. \alpha}{\sin. \beta} = \frac{1}{2}(A + A^{-1})$$

atque

$$\frac{\cos. \beta}{\sin. \alpha} = \frac{1}{2}(B + B^{-1})$$

fit (per III.)

$$\cot. \alpha \cot. \beta = \frac{1}{2} \left(e^{\frac{c}{i}} + e^{-\frac{c}{i}} \right);$$

(æquatio pro α, β, c).

§. 32.

Restat adhuc modum *problemata* in S resolvendi breviter ostendere, quo (per exempla magis obvia) peracto, demum quid theoria hæc præstet, candide dicetur.

g. 17. I. Sit \overline{ab} linea in plano, et $y=f(x)$ æquatio eius (pro coordinatis perpendicularibus), et quodvis incrementum ipsius z dicatur dz , atque incrementa ipsorum x , y , et areæ u , eidem dz respondentia, respective per dx , dy , du denotentur; sitque $bh \parallel cf$, et exprimatur (ex §§. 31. et 27.) $\frac{bh}{dx}$ per y , ac quæraturs ipsius $\frac{dy}{dx}$ *limes* tendente dx ad litem 0, (quod, ubi eiusmodi limes quæritur, subintelligatur): innotescet exinde etiam limes ipsius $\frac{dy}{bh}$, adeoque tg. hbg ; eritque, (cum hbc manifesto nec $>$ nec $<$ adeoque $=R$ sit), *tangens* in b ipsius bg per y determinata.

II. Demonstrari potest, esse

$$\frac{dz^2}{dy^2 + bh^2} \sim 1.$$

Hinc *limes* ipsius $\frac{dz}{dx}$, et inde z integratione (per x expressum) reperitur.

Et potest lineæ cuiusvis *in concreto datae* æquatio in S inveniri, ex. gr. ipsius L .

Si enim am axis ipsius L sit; tum quævis cb ex am secat L (cum per §. 19 quævis recta ex a præter am ipsum L secet); est vero (si bn axis sit)

$$X = 1 : \sin. cbn \quad (\S. 28.),$$

atque

$$Y = \cot. \frac{1}{2} cbn \quad (\S. 29.),$$

unde fit

$$Y = X + \sqrt{X^2 - 1}$$

seu

$$e^{\frac{y}{i}} = e^{\frac{x}{i}} + \sqrt{e^{\frac{2x}{i}} - 1}$$

æquatio quæsitæ. Erit hinc

$$\frac{dy}{dx} \sim X(X^2-1)^{-\frac{1}{2}};$$

atqui

$$\frac{bh}{dx} = 1 : \sin. cbn = X;$$

adeoque

$$\frac{dy}{bh} \sim (X^2-1)^{-\frac{1}{2}};$$

$$1 + \frac{dy^2}{bh^2} \sim X^2(X^2-1)^{-1},$$

$$\frac{dz^2}{bh^2} \sim X^2(X^2-1)^{-1},$$

$$\frac{dz}{bh} \sim X(X^2-1)^{-\frac{1}{2}}$$

atque

$$\frac{dz}{dx} \sim X^2(X^2-1)^{-\frac{1}{2}};$$

unde per integrationem invenitur

$$z = i(X^2-1)^{\frac{1}{2}} = i \cot. cbn$$

(uti §. 30.).

III. Manifesto

$$\frac{du}{dx} \sim \frac{hfcbh}{dx},$$

quod (nonnisi ab y dependens) iam primum per y exprimendum est; unde u integrando prodit.

Si $ab = p$, $ac = q$, et $cd = r$, atque $cabdc = s$ sit; poterit (uti in II.) Fig. 12. ostendi esse

$$\frac{ds}{dq} \sim r,$$

quod

$$= \frac{1}{2} p (e^{\frac{q}{i}} + e^{-\frac{q}{i}}),$$

atque integrando

$$s = \frac{1}{2} pi (e^{\frac{q}{i}} - e^{-\frac{q}{i}}).$$

Potest hoc absque integratione quoque deduci.

Aequatione e. g. circuli (ex §. 31, III.), rectæ (ex §. 31, II.), sectionis conici (per præc.) expressis; poterunt areæ quoque his lineis clausæ exprimi.

Palam est, superficiem t ad figuram planam p (in distantia q) \parallel lam esse ad p in ratione potentiarum secundarum linearum homologarum, sive uti

$$\frac{1}{4} (e^{\frac{q}{i}} + e^{-\frac{q}{i}})^2: 1.$$

Porro computum soliditatis pari modo tractatum, facile patet duas integrationes requirere (cum et differentiale ipsum hic nonnisi per integrationem determinetur); et ante omnia solidum a p et t ac complexu omnium rectarum ad p perpendicularium, fines ipsorum p , t connectentium, clausum quærendum esse. Reperitur solidum istud (tam per integrationem quam sine ea)

$$= \frac{1}{8} pi (e^{\frac{2q}{i}} - e^{-\frac{2q}{i}}) + \frac{1}{2} pq.$$

Superficies quoque corporum in S determinari possunt, nec non *curvaturæ, evolutæ, evolventesque* linearum qualiumvis \mathcal{C} . Quod curvaturam attinet; ea in S aut ipsius L est, aut per radium circuli, aut *distantiam* curvæ ad rectam \parallel læ ab hac recta, determinatur; cum e præcedentibus facile ostendi possit, præter L , lineas circulares, ac rectæ \parallel las, nullas in plano alias lineas uniformes dari.

IV. Pro circulo est (uti in III.)

$$\frac{d \odot x}{dx} \sim \odot x,$$

unde (per §. 30.) integrando fit

$$\odot x = \pi i^2 (e^{\frac{x}{i}} - 2 + e^{-\frac{x}{i}}).$$

Fig. 9. V. Pro area $cabdc = u$ (linea L formi $ab = r$, huic \parallel la $cd = y$, ac rectis ac , $bd = x$ clausa) est

atque (§. 24.)

$$\frac{du}{dx} \sim y,$$

adeoque (integrando)

$$y = re^{-\frac{x}{i}};$$

$$u = ri(1 - e^{-\frac{x}{i}}).$$

Crescente x in infinitum, fiet in S $e^{-\frac{x}{i}} \sim 0$, adeoque $u \sim ri$. Per quantitatem ipsius $mabn$ in posterum limes iste intelligetur.

Simili modo invenitur, quod si p sit figura in F ; spatium a p et complexu axium e terminis ipsius p ductorum clausum $= \frac{1}{2} pi$ sit.

VI. Si angulus ad centrum segmenti z sphæræ sit $2u$, peripheria Fig. 10. circuli maximi sit p , et arcus fc (anguli u) $= x$; erit (§. 25.)

et hinc

$$1 : \sin. u = p : \circ bc,$$

Interim est

$$\circ bc = p \sin. u.$$

Est porro

$$x = \frac{pu}{2\pi}, \text{ ac } dx = \frac{pdu}{2\pi}.$$

et hinc

$$\frac{dz}{dx} \sim \circ bc,$$

unde (integrando)

$$\frac{dz}{du} \sim \frac{p^2}{2\pi} \sin. u,$$

$$z = \frac{\sin. \text{vers. } u}{2\pi} p^2.$$

Cogitetur F in quod p (per meditullium f segmenti transiens) cadit; planis fem , cem per af , ac ad F perpendiculariter positus, ipsumque in feg , ce secantibus; et considerentur L formis cd (ex c ad feg perpendicularis) nec non L formis cf ; erit (§. 20.)

et (§. 21.)

$$cef = u,$$

$$\frac{fd}{p} = \frac{\sin. \text{vers. } u}{2\pi},$$

adeoque

$$z = \text{fd} \cdot p.$$

Ast (§. 21.)

$$p = \pi \cdot \text{fdg},$$

itaque

$$z = \pi \cdot \text{fd} \cdot \text{fdg}.$$

Est autem (§. 21.)

$$\text{fd} \cdot \text{fdg} = \text{fc} \cdot \text{fc};$$

consequ.

$$z = \pi \cdot \text{fc} \cdot \text{fc} = \odot \text{fc in } F.$$

Fig. 14. Sit iam $\text{bj} = \text{cj} = r$; erit (§. 30.)

$$2r = i(Y - Y^{-1}),$$

adeoque (§. 21.)

$$\odot 2r \text{ (in } F) = \pi i^2 (Y - Y^{-1})^2.$$

Est quoque (IV.)

$$\odot 2y = \pi i^2 (Y^2 - 2 + Y^{-2});$$

igitur $\odot 2r \text{ (in } F) = \odot 2y$, adeoque *et superficies z segmenti sphaerici aequatur circulo, chorda fc tanquam radio descripto.*

Hinc tota sphaerae superficies

$$= \odot \text{fg} = \text{fdg} \cdot p = \frac{p^2}{\pi},$$

suntque superficies sphaerarum, uti secundae potentiae peripheriarum earundem maximarum.

VII. Soliditas sphaerae radii x in S reperitur simili modo

$$= \frac{1}{2} \pi i^3 (X^2 - X^{-2}) - 2\pi i^2 x;$$

Fig. 12. superficies per revolutionem lineae cd circa ab orta

$$= \frac{1}{2} \pi i p (Q^2 - Q^{-2}),$$

et corpus per cabdc descriptum

$$= \frac{1}{4} \pi i^2 p (Q - Q^{-1})^2.$$

Quomodo vero omnia a (IV.) hucusque tractata etiam absque integratione perfici possint, brevitatis studio supprimitur.

Demonstrari potest, *omnis expressionis literam i continentis* (adeoque *hypothesi*, quod *detur i*, innixæ) *limitem, crescente i in infinitum, exprimere quantitatem plane pro Σ* (adeoque pro *hypothesi nullius i*), *siquidem non eveniant aequationes identicae*. Cave vero intelligas putari, *systema ipsum variari* posse (quod omnino *in se et per se determinatum* est) sed tantum *hypotesin*, quod *successive* fieri potest, donec non ad absurdum perducti fuerimus. *Posito* igitur, quod in *tali* expressione *litera i* pro casu, si *S* esset reipsa, *illam* quantitatem unicam designet, cuius $I=e$ sit; si vero *revera Σ* fuerit, *limes dictus* loco expressionis accipi *cogitetur*: manifesto *omnes* expressiones ex *hypothesi realitatis* ipsius *S* oriundæ (hoc sensu) *absolute valent*, etsi *prorsus ignotum sit, num Σ sit, aut non sit*.

Ita e. g. ex expressione in §. 30. obtenta facile (et quidem *tam* differentiationis auxilio, quam *absque* eo) valor notus pro Σ' prodit

$$\bigcirc x = 2\pi x;$$

ex I. (§. 31.) rite tractato, sequitur

$$1 : \sin. \alpha = c : a;$$

ex II. vero

$$\frac{\cos. \alpha}{\sin. \beta} = 1, \text{ adeoque } \alpha + \beta = R;$$

æquatio *prima* in III. fit *identica*, adeoque *valet* pro Σ' , quamvis nihil in eo *determinet*; ex *secunda* autem fluit

$$c^2 = a^2 + b^2.$$

Aequationes notae fundamentales trigonometriae planae in Σ' .

Porro inveniuntur (ex §. 32.) pro Σ' area et corpus in III., utrumque

$$= pq;$$

ex IV.

$$\odot x = \pi x^2;$$

ex VII. sphæra radii x

$$= \frac{4}{3} \pi x^3$$

§.

Sunt quoque theoremata ad finem (VI.) enuntiata manifesto *inconditionate vera*.

§. 33.

Superest adhuc, quid theoria ista sibi velit, (in §. 32. promissum) exponere.

I. Num Σ aut S aliquod *reipsa* sit, indecisum manet.

II. Omnia ex hypothesi *falsitatis* Ax. XI. deducta (semper *sensu* §. 32. intelligendo) *absolute* valent, adeoque *hoc sensu nulli hypothesi innituntur*. Habetur idcirco *trigonometria plana a priori*, in qua *solum* systema *verum ignotum* adeoque *solummodo absolute* magnitudines expressionum incognitæ manent, per *unicum* vero casum notum, manifesto totum systema figeretur. Trigonometria sphærica autem in §. 26. *absolute* stabilitur. (Habeturque Geometria, Geometriæ planæ in Σ prorsus analogâ in F).

III. Si *constaret* Σ esse, nihil hoc respectu amplius incognitum esset; si vero *constaret non esse* Σ , tunc (§. 31.) (e. g.) e lateribus x , y et angulo rectilineo ab iis intercepto, in *concreto datis* manifesto in se et per se impossibile esset triangulum *absolute* resolvere (i. e.) a priori determinare angulos ceteros et *rationem lateris tertii* ad duo data; nisi X , Y determinentur, ad quod in *concreto* haberi aliquod *a* oporteret, cuius A notum esset; atque tum *i unitas naturalis longitudinum* esset, (sicuti e est basis logarithmorum naturalium). Si existentia huius i constiterit; quomodo ad usum saltem quam exactissime construi possit, ostendetur.

IV. Sensu in I. et II. exposito patet, omnia in spatio methodo recentiorum Analytica (intra iustos fines valde laudanda) absolvi posse.

V. Denique lectoribus benevolis haud ingratum futurum est; pro casu illo, quodsi non Σ sed S *reipsa* esset, circulo æquale rectilineum construi.

§. 34.

Ex δ ducitur dm || an modo sequente.

Fig. 12.

Fiat ex δ

$$\delta b \perp an;$$

erigatur e puncto quovis aliquo a rectæ \overline{ab}

$$ac \perp an \text{ (in } \delta ba),$$

et demittatur

$$de \perp ac;$$

erit (§. 27.)

$$\circ ed : \circ ab = 1 : \sin. z,$$

siquidem fuerit $dm \parallel bn$.

Est vero $\sin. z$ non > 1 , adeoque ab non $> de$. Descriptus igitur quadrans radio ipsi de æquali ex a in bac , gaudebit puncto aliquo b vel o cum $b\delta$ communi. Priore in casu manifesto $z = R$; in posteriore vero erit (§. 25.)

$$(\circ ao = \circ ed) : \circ ab = 1 : \sin. aob,$$

adeoque

$$z = aob.$$

Si itaque fiat $z = aob$, erit $dm \parallel bn$.

§. 35.

Si fuerit S reipsa; ducetur recta ad anguli acuti crus unum perpendicularis, quæ ad alterum || sit, hoc modo. Fig. 18.

Sit $am \perp bc$, et accipiatur $ab = ac$ tam parvum (per §. 19.), ut si ducatur $bn \parallel am$ (§. 34.), sit $abn >$ angulo dato. Ducatur porro $cp \parallel am$ (§. 34.), fiantque nbq , pcd utrumque æquale angulo dato; et bq , cd se mutuo secabunt. Secet enim bq , (quod *per constr.* in nbc cadit) ipsam cp in e ; erit (propter $bn \simeq cp$) $ebc < ecb$, adeoque $ec < eb$. Sint

$$ef = ec, efr = ecd, \text{ et } fs \parallel ep;$$

cadet fs in bfr . Nam cum $bn \parallel cp$, adeoque $bn \parallel ep$, atque $bn \parallel fs$ sit;

erit (§. 14.)

$$\overline{fbn} + \overline{bfs} < 2R = \overline{fbn} + \overline{bfr};$$

itaque $\overline{bfs} < \overline{bfr}$. Quamobrem \overline{fr} secat \overline{ep} , adeoque \overline{cd} quoque ipsam \overline{eq} in puncto aliquo δ .

Sit iam $\overline{dg} = \overline{dc}$, atque $\overline{dgt} = \overline{dcp} = \overline{gbn}$; erit (cum $\overline{cd} \simeq \overline{gd}$ sit)

$$\overline{bn} \simeq \overline{gt} \simeq \overline{cp}.$$

Si fuerit lineæ L formis ipsius \overline{bn} , punctum in \overline{bq} cadens f (§. 19.), et axis \overline{fl} ; erit

$$\overline{bn} \simeq \overline{fl},$$

adeoque

$$\overline{bfl} = \overline{bgt} = \overline{dcp};$$

sed etiam

$$\overline{fl} \simeq \overline{cp};$$

cadit ergo f manifesto in g , estque $\overline{gt} \parallel \overline{bn}$. Si vero h ipsum \overline{bg} perpendiculariter bisecet; erit $\overline{ho} \parallel \overline{bn}$ constructum.

§. 36.

Fig. 10. Si fuerint data recta \overline{cp} et planum \overline{mab} , atque fiat $\overline{cb} \perp \overline{mab}$, (in \overline{bc}) $\overline{bn} \perp \overline{bc}$, et $\overline{cq} \parallel \overline{bn}$ (§. 34.); *sectio ipsius \overline{cp}* (si hæc in \overline{bcq} cadat) *cum \overline{bn}* (in \overline{c}), adeoque *cum \overline{mab}* reperitur. Et si fuerint data duo plana \overline{pcq} , \overline{mab} , et sit $\overline{cb} \perp \overline{mab}$, $\overline{cr} \perp \overline{pcq}$, atque (in \overline{bc}) $\overline{bn} \perp \overline{bc}$, $\overline{cs} \perp \overline{cr}$; cadent \overline{bn} in \overline{mab} , et \overline{cs} in \overline{pcq} ; et sectione ipsarum \overline{bn} , \overline{cs} (si detur) reperiata, erit perpendicularis in \overline{pcq} per eandem ad \overline{cs} ducta manifesto *sectio ipsorum \overline{mab} , \overline{pcq}* .

§. 37.

Fig. 7. In $\overline{am} \parallel \overline{bn}$ reperitur tale a , ut sit $\overline{am} \simeq \overline{bn}$; si (per §. 34.) construatur extra \overline{nbm} $\overline{gt} \parallel \overline{bn}$, et fiant $\overline{bg} \perp \overline{gt}$, $\overline{gc} = \overline{gb}$, atque $\overline{cp} \parallel \overline{gt}$; ponaturque \overline{tg} ita, ut efficiat cum \overline{tg} angulum illi æqualem, quem \overline{pc} cum \overline{pc} facit; atque quæretur (per §. 36.) *sectio \overline{dq}* ipsorum \overline{tg} , \overline{nb} ; fiatque

$ba \perp \delta q$. Erit enimvero ob triangulorum L lineorum in F ipsius bn exortorum similitudinem (§. 21.) manifesto $\delta b = \delta a$, et $am \simeq bn$.

Facile hinc patet (L lineis per *solos terminos* datis) reperiri posse etiam *terminos* proportionis quartum ac medium, atque omnes constructiones geometricas, quæ in Σ in plano fiunt, hoc modo in F *absque XI. Axiomate* perfici posse. Ita e. g. $4R$ in quotvis partes æquales geometricè dividi potest, si sectionem istam in Σ perficere licet.

§. 38.

Si construatur (per §. 37.) e. g. $nbq = \frac{1}{3} R$, et fiat (per §. 35.) in S ad bn perpendicularis $am \parallel bn$, atque determinetur (per §. 37.) $jm \simeq bn$; erit, si $ja = x$ sit, (§. 28.)

$$X = 1 : \sin. \frac{1}{3} R = 2,$$

atque x *geometricè* constructum.

Et potest nbq ita computari, ut ja ab i quovis dato minus discrepet, cum nonnisi $\sin. nbq = \frac{1}{e}$ esse debeat.

§. 39.

Si fuerint (in plano) pq et st , \parallel rectæ mn (§. 27.), et ab , cd sint perpendiculares ad mn æquales; manifesto est

$$\triangle dec \equiv \triangle bea,$$

adeoque anguli (forsan mixtilinei) ecp , eat congruent, atque

$$ec = ea.$$

Si porro $cf = ag$, erit

$$\triangle acf \equiv \triangle cag,$$

et utrumque *quadrilateri* $fagc$ dimidium est. Si $fagc$, $hagf$ duo eiusmodi quadrilatera fuerint ad ag , inter pq et st ; æqualitas eorum (uti apud EUCLIDEM), nec non triangulorum agc , agh eidem ag insistentium,

verticesque in \overline{pq} habentium, æqualitas patet. Est porro

$$\begin{aligned} & acf = caq, \quad gcq = cga, \\ \text{atque} & \\ (\S. 32.), \text{ adeoque etiam} & \\ & acf + acq + gcq = 2R \\ & caq + acq + cga = 2R; \end{aligned}$$

itaque in quovis eiusmodi triangulo acq summa trium angulorum $= 2R$.

Sive in aq (quæ $\parallel mn$) ceciderit autem *recta* aq , sive non; triangulorum *rectilinearum* aqc , aqh *tam ipsorum, quam summarum angulorum ipsorumdem, æqualitas* in aperto est.

§. 40.

Fig. 20. *Aequalia triangula* abc , abd (*abhinc rectilinea*) *uno latere æquali gaudentia, summas angulorum æquales habent.*

Nam dividat mn bifariam tam ac quam bc , et sit pq (per c) $\parallel mn$; cadet d in \overline{pq} . Nam si $b\tilde{d}$ ipsum \overline{mn} in puncto e , adeoque (§. 39.) ipsum \overline{pq} ad distantiam $ef = eb$ secet; erit

$$\triangle abc = \triangle abf,$$

adeoque et

$$\triangle abd = \triangle abf,$$

unde d in f cadit: si vero $b\tilde{d}$ ipsum \overline{mn} non secuerit, sit c punctum, ubi perpendicularis rectam ab bisecans ipsum \overline{pq} secat, atque $qs = ht$ ita, ut \overline{st} *productam* $b\tilde{d}$ in puncto aliquo f secet (quod fieri posse modo simili patet, ut §. 4.); sint porro $sl = sa$, $lo \parallel st$, atque o sectio ipsorum \overline{bf} et \overline{lo} ; esset tum (§. 39.)

$$\triangle abf = \triangle abo,$$

adeoque

$$\triangle abc > \triangle abd$$

(contra hyp.).

§. 41.

Aequalia triangula abc, def aequalibus angulorum summis gaudent. Fig. 21.

Nam secet mn tam ac quam bc , ita pq tam df quam fe bifariam, et sit $rs \parallel mn$, atque $to \parallel pq$; erit perpendicularis ag ad rs aut aequalis perpendiculari dh ad to , aut altera e. g. dh erit maior: in quovis casu $\circ df$ e centro a cum $g\bar{s}$ punctum aliquod f commune habet, eritque (§. 39.)

$$\triangle abf = \triangle abc = \triangle def.$$

Est vero $\triangle afb$ (per §. 40.) triangulo dfe , ac (per §. 39.) triangulo abc aequiangulum. Sunt igitur etiam triangula abc , def aequiangula.

In S converti quoque theorema potest. Sint enim triangula abc , def reciproce aequiangula, atque $\triangle bal = \triangle def$; erit (per præc.) alterum alteri, adeoque etiam $\triangle abc$ triangulo abl aequiangulum, et hinc manifesto

$$bcl + bfc + cbl = 2R.$$

Atqui (ex §. 31.) cuiusvis trianguli angulorum summa in S est $< 2R$: cadit igitur l in c .

§. 42.

Si fuerit complementum summae angulorum trianguli abc ad $2R$ Fig. 22.

trianguli def vero
est

u ,

v ;

$$\triangle abc : \triangle def = u : v.$$

Nam si quodvis triangulorum acg , gch , hcb , dfi , ffe sit $= p$, atque

$$\triangle abc = mp, \quad \triangle def = np;$$

sitque s summa angulorum cuiusvis trianguli, quod $= p$ est: erit manifesto

$$2R - u = ms - (m - 1)2R = 2R - m(2R - s),$$

et

$$u = m(2R - s),$$

et pariter

$$v = n(2R - s).$$

Est igitur

$$\triangle abc : \triangle def = m : n = u : v.$$

Ad casum incommensurabilitatis triangulorum abc , def quoque extendi facile patet.

Eodem modo demonstratur triangula in superficie sphærica esse uti *excessus* summarum angulorum eorundem supra $2R$. Si duo anguli trianguli sphærici recti fuerint, tertius z erit excessus dictus; est autem triangulum istud (peripheria maxima p dicta) manifesto

$$= \frac{z}{2\pi} \frac{p^2}{2\pi} \quad (\S. 32. VI.);$$

consequenter quodvis triangulum, cuius angulorum excessus $= z$, est

$$= \frac{zp^2}{4\pi^2}.$$

§. 43.

Fig. 15. Iam *area* trianguli rectilinei in S per summam angulorum exprimetur.

Si ab crescat in infinitum; erit (§. 42.)

$$\triangle abc : (R - u - v)$$

constans. Est vero

$$\triangle abc \sim bacn \quad (\S. 32. V.)$$

et

$$R - u - v \sim z \quad (\S. I.);$$

adeoque

$$bacn : z = \triangle abc : (R - u - v) = bac'n' : z'.$$

Est porro manifesto

$$bdcn : bd'c'n' = r : r' = \text{tang. } z : \text{tang. } z' \quad (\S. 30.).$$

Pro $y' \sim 0$ autem est

$$\frac{bd'c'n'}{bac'n'} \sim 1,$$

nec non

$$\frac{\text{tang. } z'}{z'} \sim 1;$$

consequ.

$$bdcn : bacn = \text{tang. } z : z.$$

Erat vero (§. 32.)

$$bdcn = ri = i^2 \text{ tang. } z;$$

est igitur

$$bacn = zi^2.$$

Quovis triangulo, cuius angulorum summæ complementum ad $2R$ z est, in posterum breviter Δ dicto, erit idcirco

$$\Delta = zi^2.$$

Facile hinc liquet, quod si

Fig. 14.

$$or \parallel am \quad \text{et} \quad ro \parallel ab$$

fuerint; *area* inter \overline{or} , \overline{st} , \overline{bc} comprehensa (quæ manifesto limes absolutus est *areae* triangulorum rectilineorum sine fine crescentium, seu ipsius Δ pro $z \sim 2R$), sit

$$= \pi i^2 = \odot i \text{ in } F.$$

Limite isto per \square denotato, erit porro (per §. 30.)

Fig. 15.

$$\pi r^2 = \text{tang. } z^2 \square = \odot r \text{ in } F \text{ (§. 21.)}$$

$$= \odot s \text{ (per §. 32. VI.),}$$

si chorda dc s dicatur. Si iam radio dato s , circuli in plano (sive radio L formi circuli in F) perpendiculariter bisecto, construat (per §. 34.) $db \parallel \simeq cn$; demissa perpendiculari ca ad db , et erecta perpendiculari cm ad ca ; habebitur z ; unde (per §. 37.) $\text{tang. } z^2$, radio L formi ad libitum pro unitate assumpto, *geometricè determinari potest per duas lineas uniformes eiusdem curvaturae* (quæ solis terminis datis, constructis axis, manifesto tanquam rectæ commensurari, atque hoc respectu rectis æquivalentes spectari possunt).

Fig. 23. Porro construitur quadrilaterum ex. gr. regulare $= \square$, ut sequitur. Sit

$$abc = R, \quad bac = \frac{1}{2} R, \quad acb = \frac{1}{4} R, \quad \text{et } bc = x;$$

poterit X (ex §. 31. II.) per meras radices quadraticas exprimi, et (per §. 37.) construi: habitoque X , (per §. 38., sive etiam 29. et 35.) x ipsum determinari potest. Estque octuplum $\triangle abc$ manifesto $= \square$, atque *per hoc, circulus planus radii s , per figuram rectilineam, et lineas uniformes eiusdem generis (rectis, quoad comparationem inter se, æquivalentes) geometricè quadratus; circulus F formis vero eodem modo complanatus: habeturque aut Axioma XI. Euclidis verum, aut quadratura circuli geometrica; etsi hucusque indecisum manserit, quodnam ex his duobus revera locum habeat. Quoties $\text{tang. } z^2$ vel numerus integer vel fractio rationalis fuerit, cuius (ad simplicissimam formam reductæ) denominator aut numerus primus formæ $2^m + 1$ (cuius est etiam $2 = 2^0 + 1$) aut productum fuerit e quotcunque primis huius formæ, quorum (ipsum 2, qui solus quotvis vicibus occurrere potest, excipiendo) quivis *semel* ut factor occurrit: per theoriam polygonorum ill. GAUSS (præclarum nostri imo omnis ævi inventum), etiam ipsi $\text{tang. } z^2 \square = \odot s$ (et nonnisi pro talibus valoribus ipsius z) figuram rectilineam æqualem constituere licet. Nam *divisio* ipsius \square (theoremate §. 42. facile ad quælibet polygona extenso) manifesto *sectionem* ipsius $2R$ requirit, quam (ut ostendi potest) unice sub dicta conditione geometricè perficere licet. In omnibus autem talibus casibus præcedentia facile ad scopum perducent. Et potest quævis figura rectilinea in polygonum regulare n laterum geometricè converti, siquidem n sub formam GAUSSianam cadat.*

Superesset denique, (ut res omni numero absolvatur), impossibilitatem (absque suppositione aliqua) decidendi, num Σ aut aliquod (et quodnam) S sit, demonstrare: quod tamen occasione magis idoneæ reservatur.